

Väärtusõpetus

I Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Taotletakse, et õpilane:

- 1) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis ei ole inimsusevastased; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- 2) on teadlik oma väärtustest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisti tõekspidamisi;
- 3) põhjendab väärtuste ja moraalinormide järgimise olulisust ühiskonnas ning toob selle kohta näiteid;
- 4) arutleb näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna elus, nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

II Õpitulemused

Neli peamist argumenti aine lülitamiseks kooli õppekavasse ning ka neli peamist eesmärki on:

- 1) respekti kujundamine erineva maailmavaatega inimestesse – üksteist arvestav ja austav suhtumine ühiskonnas aitab kaasa maailma erinevalt nägevate inimeste rahulikule kooselule ;
- 2) kultuuripärandi mõistmine – aine aitab mõista ajalugu, kirjandust ning kultuuri;
- 3) kõlbelise arengu toetamine – erinevate maailmatunnetusviiside tundmaõppimine aitab kaasa kriitilisele pilguheidule enda vastustele eetiliste küsimuste suhtes, tähtis on ka empaatia ja mõistmise kujundamine, milleks ei piisa ainuüksi tekstidega töötamisest, vaid õppe lahutamatu osa on õppekäigud ning kohtumine huvitavate inimestega;
- 4) tegelemine eksistentsiaalsete küsimustega - nõnda integreeritakse teadmised hoiakutega, oma osa on nii teadmistel kui ka isikliku maailmavaate kujunemisel.

Peale moraalse arengu toetamise on väärtusõpetuse teine eesmärk aidata lastel elada maailmavaateliselt üha mitmekesisemaks muutavas maailmas. Algklassides ei pea mõtlema globaalselt, vaid alustama selle mitmekesisuse märkamisest enda lähiümbruses ning tõdema, et minu sõprade seas on lapsi, keda määratleb erinev usuline ja/ või maailmavaateline taust.

I kooliaste - Tavad, lood ja väärtused

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust:

- 1) teab oma pere traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada;
- 2) kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid;
- 3) selgitab oma sõnadega, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine, tuues näiteid oma elust või käsitletud lugudest;
- 4) märkab kaaslase vajadusi, püüab käituda kaaslasi arvestavalt ning oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- 5) toob näiteid, mille poolest on tema eriline; mõistab oma õigust jääda iseendaks; tunneb ära oma peamised tunded ning väljendab neid nii sõnaliselt kui ka loomingu kaudu (joonistus vm);
- 6) mõistab, et on oluline oma eksimust tunnistada; oskab paluda vabandust; mõistab, et andestada on oluline.

III Õppesisu ja – tegevused

1) **Pühad ja traditsioonid** - Peretraditsioonid, pühade tähistamine pereringis. Hingedeaeg. Jõulud. Ülestõusmispühad jne. Erinevate pühade käsitlemisel tehakse koostööd inimeseõpetuse õpetajaga, kuna ka selles aines neid pühi käsitletakse.

2) **Väärtuskasvatus** - Maailm meie ümber. Elu pühadus ja loodushoid, esivanemate loodustunnetus. Iga inimese ainulaadsus. Julgus jääda iseendaks. Eneseväarikus. Erinevad inimesed minu ümber. Üksteisemõistmine ja lugupidamine. Ligimesearmastus. Andekspalumine ja andeksandmine. Reeglite ja seaduste mõte ning tähtsus. Südametunnistus. Kohusetunne. Vastutustunne. Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine. Tõde ja vale. Rikkus ja vaesus. Tänuikkus ja virisemine. Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus.

I kooliastme kursuse „Tavad, lood ja väärtused“ sooviks on peegeldada seda, et tegeldakse lapse eluliste probleemidega. Kursus keskendub eelkõige lapse oma valikutele ja tõekspidamistele. Moraalse arengu toetamiseks ja küsimuste esitamiseks on narratiividel asendamatu roll. Avatakse nende lugude üldnimelik sõnum ning seotakse see õpilaste küsimuste ja kogemustega. Sobivate eakohaste õppemeetodite valikuga arendatakse metafoorse keele ning sümbolite mõistmist. Õpilastelt oodatakse märkamist, et erinevatel inimestel on erinevad traditsioonid, samas jagame olulisi väärtusi. Just esimesel kooliastmel omandatud arusaam, et erinevus rikastab, ning julgus olla teistest erinev annab aluse edaspidisele austavale ja avatud suhtlemisele. Moraalse arengu toetamisel jälgitakse, et õpetus ei kujuneks formaalseks heade kommete üle moraliseerimiseks, vaid õpetaja loob avatud ja turvalise õhkkonna, mis stimuleerib autonoomsete väärtusvalikute tegemist, kus õpilane saab oma tegusid ning otsuseid mõtestada.

Tundides pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased õpiksid end väljendama, julgeksid esitada küsimusi, õpiksid vastuseid põhjendama, järeldusi tegema ning erinevaid seisukohti respektierima. Õppetegevus on võimalikult mitmekesine ja interaktiivne. Kasutatakse jutustusi, vestlust, mis aitab materjali seostada õpilase kogemusega, ning õpilastele eakohaseid probleemülesandeid. Arendatakse lugemis-, kirjutamis- ja tekstimõistmiskust. Tähelepanu pööratakse kuulamis-, vaatlemis- ja keskendumiskuste kujundamisele. Tundides kasutatakse ka käelist tegevust ja

liikumismänge. Oluline koht on loovust arendavatel meetoditel (nt rollimängud, loov kirjutamine, kunstiline eneseväljendus). Aine sisu omandamise kõrval on tähtis klassis valitsev õhkkond. Aine õpitulemusi pole võimalik saavutada ilma avatud, tolerantse, hooliva ning üksteist toetava õpikeskkonnata.

II kooliaste - Väärtused ja valikud

II Õpitulemused

- 1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- 2) nimetab käsitletud voorusi ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
- 3) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
- 4) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, tunneb igapäevases elus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid; pakub välja konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

III Õppesisu ja – tegevused

Eetika alused

Erinevad reeglid ning seadused. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Erinevad vastused küsimusele, mis on õnn, mis on õige ja hea. Kardinaalvoorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu) tarkus, usk, lootus, armastus. Inimõigused.

Väärtused, mina ja teised inimesed

Autoriteedid ja väärtuste hierarhia. Eeskujud, iidolid. Inimeste tõekspidamiste sarnasused ja erinevused, väarikus. Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos. Sallivus ja lugupidamine – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse . Eelarvamused ja diskrimineerimine.

Eetika keskseid küsimusi

Suhtumine loodusesse. Armastus ja sõprus, ustavus. Andekspalumine ja andestamine, leppimine. Õigus ja õigus. Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes. Solidaarsus. Rikkus ja vaesus. Kadedus ja heategevus. Sõna jõud: töötused, sõnapidamine, hinnangute andmine, ausus, silmakirjalikkus.

II kooliastme kursus „Väärtused ja valikud” rõhuasetus on lapse enda arengul, väärtuste avaldamisel igapäevaelus. Õpilane analüüsib enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab, kuidas need tema toimimist kujundavad.

II kooliastme eetikateemade käsitlemine ei jää puhtteoreetiliseks. Erinevate teemade käsitlemise aluseks on valitud lood, mis pärinevad konkreetsetest inimestest, kes on oma elu ja tööga järginud olulisi eetilisi printsiipe ning võiksid noorele inimesele olla eeskujuks. Siia sobivad suurepäraselt ajakirjanduses ilmunud artiklid, millest otsitakse väärtusotsuseid ning mis ergutavad vestlust.

Õppetegevustes rakendatakse aktiiv- ja probleemõppe põhimõtteid, üha rohkem pööratakse tähelepanu küsimuste esitamise ning probleemide märkamise oskusele, koostööoskustele ja teistega arvestamisele, hinnangute andmisele ning nende põhjendamisele.

Väärtuskasvatust ei tohi taandada dressuurile või formaalsele moraliseerimisele. Väärtushoiakute kujunemisel on väga tähtis roll varjatud õppekaval, mis realiseerub kooli- ja klassikeskkonna, õpetaja ja õpilaste vaheliste suhete ning õpetaja isikliku eeskuju kaudu. Eriti teismeeas on moraalilugemise kasutegur väike või tihti isegi vastupidise efektiga. Äärmiselt oluline on kaasata õpilased aruteludesse, anda

võimalus reflekteerida, millised on nende väärtused ning kuidas need avalduvad nende elus; võimaldada nii enesekohast kui ka üldisemat kriitilist analüüsi.

IV Hindamine

Hindamisel jälgitakse õpilase hoiakute kujunemist, nende üle reflekteerimist ning seda, kuidas õpitud hoiakud igapäevases käitumises väljenduvad (klassiruumis, koolis, sööklas, bussipeatuses, spordipäeval jne.).